

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 7 februari 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Genom en den 3 november 1938 dagtecknad proposition, nr 10, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g om statlig krigsförsäkring m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig, krigsfara eller eljest av krig föranledda utomordentliga förhållanden må, såframt Konungen därom förordnar, av staten meddelas transportförsäkring mot krigsrisk. Med avseende å sådan statlig försäkring skall lagen om försäkringsavtal icke äga tillämpning.

Staten må ock under förhållanden, som ovan angivas, efter förordnande av Konungen, åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av såväl transportförsäkring mot krigsrisk som annan transportförsäkring.

2 §.

Under förhållanden, som angivas i 1 §, skola riksförsäkringsanstalten och bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, äga att, såframt Konungen därom förordnar, för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Har sådant förordnande meddelats, må bolag, som nyss sagts, med delägare i bolaget sluta avtal om försäkring för olycksfall, varom här är fråga, att gälla för annan tid eller träda i kraft vid annan tidpunkt än i 29 § samma lag stadgas.

Efter förordnande av Konungen må staten under förhållanden, som angivas i 1 §, åt riksförsäkringsanstalten eller bolag, varom i första stycket förmäles, meddela återförsäkring av försäkring, som anstalten eller sådant bolag meddelat.

3 §.

Förordnande, som avses i 1 eller 2 §, må under tid, då riksdagen är samlad, meddelas allenast med riksdagens samtycke. Under tid, då riksdagen icke är samlad, äger Konungen meddela dylikt förordnande för tiden till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt.

4 §.

Meddelas förordnande enligt vad i 3 § sägs, utfärdar Konungen tillika de närmare föreskrifter, som med anledning därav erfordras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2) Lag

angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 35 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

35 §.

Arbetsgivare vare — — — delägares arbetare.

Har försäkring — — — till efterrättelse.

Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, dock att dels försäkringsinrättning, som nyss nämnts, må meddela försäkring enligt lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer samt försäkring, som avses med förordnande enligt 2 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m., dels ock riksförsäkringsanstalten må, enligt vad därom särskilt är stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare ävensom, med Konungens begivande, överta-

¹ Senaste lydelse se SFS 1937:349.

ga bestämmande och utgivande av ersättning, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

Vad i — — — samma värde.

Har anstalten — — — livräntan övertagits.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda lagförslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

En av de första uppgifter, inför vilka de svenska statsmakterna vid världskrigets utbrott ställdes för tryggandet av folkförsörjningen och av näringslivets fortgång, var att bereda möjligheter till försäkring av fartyg och fartygslaster under det genom kriget uppkomna osäkerhetstillståndet och de därigenom oerhört ökade riskerna för sjöfarten. Redan i början av augusti 1914 tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande av chefen för finansdepartementet sakkunniga för att skyndsamt utreda vad som från statens sida lämpligen borde åtgöras för att bereda tillfredsställande försäkringsmöjligheter för fartygs- och lastägare mot de särskilda risker, för vilka sjöfarten var utsatt. Den av dessa sakkunniga verkställda utredningen gav vid handen, att den enskilda försäkringsverksamheten måste anses otillräcklig för beredande av erforderligt försäkringsskydd och att därför statens mel-lankomst här var oundgänglig.

Den 17 augusti 1914 utfärdade Kungl. Maj:t med riksdagens medgivande en förordning (nr 139) om statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara. Denna undergick vissa förändringar genom förordningen den 28 september 1914 (nr 241) samt ersattes senare genom förordningen den 9 juli 1915 (nr 272), vilken i sin ordning kompletterades genom kungörelserna den 6 februari 1917 (nr 36) och den 1 juni samma år (nr 241).

Försäkringsverksamheten handhades av en av Kungl. Maj:t tillsatt kommission, statens krigsförsäkringskommission. Dennas verksamhet utföll ekonomiskt synnerligen gynnsamt för staten. När kommissionen år 1919 upphörde, kunde den sålunda redovisa ett överskott av cirka 41 miljoner kronor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 november 1937 har *rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap* ifrågasatt utfärdande av en lag, varigenom möjlighet bereddes att snabbt ordna en statlig försäkringsverksamhet mot krigsrisk. Denna försäkringsverksamhet borde enligt rikskommissio-

nens åsikt icke såsom under världskriget skedde begränsas till sjöförsäkring i inskränkt mening. Den tidigare skarpa gränsen mellan sjöförsäkring och annan transportförsäkring vore på väg att utplånas. Viss landtransport stode sålunda ofta i omedelbar förbindelse med sjötransport. Enligt 59 § lagen om försäkringsavtal inbegrepes ock sådan landtransport under sjöförsäkring, därest försäkring av hela transporten tecknades under ett. Lämpligt syntes vara, att möjlighet bereddades för den statliga försäkringsverksamheten att omfatta jämväl annan landtransport samt lufttransport.

Bestämmelser i bland annat nu förevarande hänseende hava intagits i det vid propositionen fogade förslaget till lag om statlig krigsförsäkring m. m. Enligt 1 § första stycket i detta förslag må, såframt Konungen därom förordnar, vid krig, krigsfara eller eljest av krig föranledda utomordentliga förhållanden av staten meddelas *transportförsäkring* mot krigsrisk. Med avseende å sådan försäkring skall enligt förslaget lagen om försäkringsavtal icke äga tillämpning. I andra stycket av samma paragraf stadgas, att under förhållanden, som nyss nämnts, staten må, så framt Konungen därom förordnar, åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela *återförsäkring* av såväl transportförsäkring mot krigsrisk som annan transportförsäkring.

I sin ovannämnda skrivelse har *rikskommissionen* vidare underställt Kungl. Maj:ts prövning, huruvida icke Kungl. Maj:t jämväl borde beredas befogenhet att vid behov utan dröjsmål tillerkänna riksförsäkringsanstalten och de s. k. sociala olycksfallsförsäkringsbolagen rätt att meddela försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person i arbetet, till högre belopp än eljest.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om vissa nu gällande lagstadganden om *försäkring för olycksfall i arbete*. *Allmänna bestämmelser* i detta ämne återfinnas i lagen den 17 juni 1916. Enligt denna lag är som huvudregel envar arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet (1 §). Med arbetare förstås i lagen envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete (2 §). Enligt dessa bestämmelser äro således bl. a. ombord å svenska fartyg tjänstgörande personer obligatoriskt försäkrade för olycksfall i arbete, oberoende av om olycksfallet förorsakats av krigsförhållanden eller icke. Den obligatoriska försäkringen gäller i riksförsäkringsanstalten; arbetsgivaren äger emellertid rätt att i stället taga försäkring i sådant för ändamålet bildat ömsesidigt försäkringsbolag, som omnämnes i lagens 4 §. I 29 § föreskrives angående bolag, som i 4 § avses, att försäkring skall avslutas för kalenderår samt ej träda i kraft förr än vid början av kalenderåret näst efter det, under vilket försäkringen slutits, dock att för den, som under löpande kalenderår blir arbetsgivare, försäkring må avslutas för återstoden av året. Enligt stadgande i 35 § första

stycket kan riksförsäkringsanstalten beträffande i anstalten försäkrade arbetare meddela försäkring jämväl för olycksfall utom arbete.

Genom lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer hava vissa särskilda bestämmelser givits angående ersättning för olycksfall i arbete, som till följd av krigsåtgärd kan drabba å svenskt fartyg tjänstgörande person. Enligt ifrågavarande lag utgår under vissa förutsättningar för sådana olycksfall i lagen närmare angivna högre ersättningsbelopp och ersättningar av annan art än vad fallet är enligt den allmänna lagen om olycksfall i arbete. Försäkring enligt 1937 års lag må meddelas jämväl för olycksfall utom arbete, därvid föreskrifterna i 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete skola äga tillämpning.

I sin förenämnda skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade rikskommissionen, att den förhöjning av ersättningarna vid olycksfall i arbete ombord å svenskt fartyg, som 1937 års lag medgäve, sannolikt komme att vid en svårare kris-situation visa sig otillräcklig och att därför behov komme att uppstå att under särskilt riskfyllda förhållanden erhålla olycksfallsförsäkring för sjö-folk till högre ersättningsbelopp eller med ersättningar av annan art än eljest kan ske. Starka skäl talade även för att utsträcka möjligheten att erhålla en sålunda vidgad olycksfallsförsäkring till att omfatta jämväl personer, som tjänstgöra å annat transportmedel än fartyg.

Bestämmelser i nu förevarande hänseende hava intagits i 2 § av det vid propositionen fogade förslaget till lag om statlig krigsförsäkring m. m. Enligt det föreslagna stadgandet må, såframt Konungen därom förordnar, under förhållanden, som förut angivits, riksförsäkringsanstalten ävensom bolag, som omförmäles i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, för *olycksfall*, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Vidare medgivnas avvikelser från stadgandena i 29 § i sistnämnda lag angående avtals giltighetstid och ikraftträdande. Efter förordnande av Konungen må staten under de i 1 § av nu ifrågavarande lagförslag angivna förhållandena meddela *återförsäkring* även av sådan olycksfallsförsäkring som här avses.

Jämlikt 3 § i nyssnämnda lagförslag må förordnande, som avses i 1 eller 2 §, under tid, då riksdagen är samlad, meddelas allenast med riksdagens samtycke. Under tid, då riksdagen icke är samlad, äger Konungen meddela dylikt förordnande för tiden till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt. Med stöd av 4 § äger Konungen utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Enligt 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete må avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas i allmänhet ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag som i 4 § samma lag avses. Undantag gäller dock bland annat för försäkring enligt lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer. I överensstämmelse härmed har enligt det vid propositionen fogade förslaget

till lag om ändring av 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete i nämnda paragraf intagits en hänvisning till det undantag från samma lags bestämmelser, vilket föranledes av att Kungl. Maj:t meddelar förordnande jämlikt 2 § i lagen om statlig krigsförsäkring m. m.

Utskottet. Vid granskning av nu föreliggande lagförslag har utskottet icke funnit anledning till erinran mot desamma. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 7 februari 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm**, *Hagman, Löfvander, Sten, Wistrand** och *Näslund**;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Skoglund**, *Hallagård**, *Sandström, Hermansson* i Norrköping, *Barnekow* och *Holm* samt fru *Johansson**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
